

Ali je družina res samo potrebno zlo?

Dr. Jože Potrč

Zveza prijateljev mladine Slovenije je konec februarja priredila trodnevno posvetovanje o izobraževanju in vzgajanju staršev. Namen tega posvetovanja je bil proučiti dosedanje delo na področju vzgoje in izobraževanja staršev ter mladih ljudi za zakon, in to z različnih vidikov (ekonomsko-gospodinjanskega, socialnega, zdravstvenega, pedagoškega in etičnega). Na posvetovanju so sodelovali strokovnjaki in družbeni delavci, ki se pečajo z navedenimi vprašanji, med njimi tudi medicinske sestre iz posameznih okrajev. Na osnovi predhodne ankete, referatov in razprav v skupinah so za vsako važnejše vprašanje posebej bili sprejeti določeni sklepi s smernicami za bodoče bolj sistematično delo na tem področju. Ves material tega posvetovanja bo zbran v posebni brošuri, ki jo pripravlja Zveza prijateljev mladine in jo medicinskim sestram že vnaprej toplo priporočamo. Glede na to, da je za uspešno delo medicinske sestre neizogibno potrebna pravilna orientacija in temeljito poznavanje vprašanj, ki zadevajo našo družino, bomo v našem listu med letom priobčili za zdravstvene delavce najvažnejše referate ter izvaja-nja iz razprav in zaključke. Kot prvega objavljamo pomembni članek tov. dr. J. Potrča.

Uredništvo

Naši naporji za izobraževanje in vzgajanje staršev v socialističnem duhu so sestavni del naše borbe za socialistično demokracijo in za tak socializem, ki lahko služi kot privlačen zgled za vsakogar in ki lahko tudi nudi človeštvu svetlo perspektivo. Danes še nimamo pravice govoriti o velikih uspehih. Nasprotno, v današnji veliki zmedbi na svetu z vsemi mogočimi izkoriščanji in zatiranji nas lahko hrabri zavest, da že iskren boj za resnični demokratizem in za svobodo delovnega človeka vzbuja zaupanje in vero v socializem. Brez socialistične demokracije, brez uspešnega družbenega samoupravljanja vsega ljudstva ni mogoče ustvariti harmonije v interesih posameznika in družbe, družine in družbe zares tovariških socialističnih odnosov med vsemi ljudmi. Če hočemo družbeni razvoj kar najbolj pospešiti, potem moramo točno vedeti, kaj hočemo, skoncentrirati moramo vse svoje zavestne sile na vse družbene ustanove, na nove, pa tudi na stare, ter ustvarjati višje oblike. Samo dejstvo, da posvečamo družini tako pozornost, da organiziramo posvetovanja vseh družbenih delavcev in se odrekamo reševanju zgolj s paragrafi, dokazuje, da pri nas ljudstvo samo odloča, da se mobilizira sleherni državljan v svojih najintimnejših interesih. Prevzgoja vseh naših ljudi v duhu znanstvenega socializma, je cilj in želja naših najboljših ljudi, borcev za socializem.

Toda ali smo dovolj oboroženi za to? Ne, nismo! Pa to še ni tako strašno; brezpogojno potrebno pa je, da se borimo za socialistično spoznanje, da odkri-

vamo nedoslednosti, fraze in krije poti in tako rastemo. Razpravljati o spolnem in družinskem problemu s stališča zrelega, živega zgodovinskega materializma, je rekel Lenin, zahteva mnogostransko in globoko znanje ter jasno marksistično obvladanje ogromnega gradiva.

Zato sem si zopet zastavil nalogo, da propagiram že utrjene resnice o socialistični družini in odgovorim na one zablode in pretiravanja, ki se pojavljajo v vrstah najnaprednejših borcev za socializem. Če ne bom omenjal predsodkov in preživelih predstav kake zaostale vasi, tedaj le zato ne, ker verujem, da je nesmiselno ubijati temo namesto prižigati luč, pred katero tema sama beži. Širiti znanstveni socializem pa pomeni krepiti vero v lepše odnose, v našem primeru vero v socialistično družino, ki se poraja kot elementarni sestavni del brezrazredne družbe, kakršno bodo nekoč doživeli naši otroci. Potrebna je vera v oboje, v socialistično družbo in enako v družino. Sholastiki naj se prepirajo, katera vera je potrebnejša, znanstveni socializem govori o višji obliki družine v socialistični družbi. Ne enega, ne drugega ne smemo podcenjevati.

Ni slučaj, da naše posvetovanje pozdravlja »Ljudska pravica« s temi besedami: »Vzgojna funkcija družine je ena najpomembnejših, kajti te naloge družba iz objektivnih razlogov še ni mogla v celoti (!) prevzeti«. Brez dvoma želi avtor izraziti vero v vsemogočno družbo, ki bo posameznika osvobodila vseh skrbi. Njegova dobronamernost se vidi še iz nadaljnjih besed, da bi (danes) ne bilo prav, če bi vzgojo v družini ločili od one v družbi in če bi kateri dajali prednost. V resnici pa ta teorija o prevzemu najvažnejše in najpomembnejše pravice matere in očeta do vzgoje lastnih otrok, in to v celoti, s strani družbe, ni tako nedolžna! V socializmu, kjer ne bo razredov ne države in kjer se bo »politična vlada nad ljudmi prelila v upravljanje stvari in v vodstvo proizvodnih procesov«,¹ se bo odgovornost slehernega posameznika do družbe samo povečala, hkrati pa seveda tudi razcvetela svoboda slehernega posameznika. Teorija o absolutni vladavini države ali družbe nad posameznikom je antisocialistična. Služi birokratski tendenci, da se posameznik ali družina podredi določenim, zelo znanim smotrom vladajočih slojev in da se zaduši svobodni razvoj osebnosti. Družina mora seveda dobiti vedno več družbene pomoči, toda ne zato, da se otrese v celoti vzgojne dolžnosti, nego zato, da lahko to svojo pravico čim bolje uživa. Socializem prinaša nove pravice in seveda tudi nove dolžnosti.

V bučni borbi proti staremu in preživelemu se često pozablja na bistvo pri vsakem družbenem prehodu, namreč na ustvarjanje novega, da ne govorimo o potrebi ohranitve vse pozitivne tradicije in skozi stoletja nakopičenega kulturnega in moralnega kapitala. Tako v vprašanju družine često radi poudarjajo samo propadanje starega in pozabljajo na konkretno novo vsebino, na novo napredno tendenco, ki jo moramo z vsemi silami podpirati, če hočemo res iskreno, da bo odmrlo samo ono, kar je v starem slabega. Rdeča nit, ki se vleče skozi zgodovino, je progresivni razvoj, kjer se novo vedno gradi na starem. Družina ima v bodočnosti veliko vlogo, večjo kot jo je imela doslej. Če jo pravilno pojmuje kot živo celico družbe in če ne zapademo v dogmatiziranje nekih Marksovih citatov, njene vloge v bodočnosti ne moremo precenjevati. V borbi za njene nove oblike se moramo učiti brezkompromisne doslednosti, da njen razvoj zavarujemo in da odstranimo vse, kar ta razvoj zavira. Do kraja se moramo odpovedati teoriji, da je družina samo neko nujno zlo,

¹ Engels, N. d., stran 298.

neka prehodna oblika za prehodno dobo. Celo našim najboljšim tovarišem se zgodi, da jim uide na posvetovanjih trditev, kot n. pr., da ima družina »še vedno« veliko odgovornost v vzgoji otrok. Ali da n. pr. med predsodke, ki jih je treba odpraviti, štejejo tudi očetovsko avtoriteto in vezanost na družino. Brez dvoma eksistira zastarelo pojmovanje o očetovi avtoriteti in tudi družinski egoizem. Toda odpraviti hočemo samo očetovo oblast, njegova avtoriteta pa bo v socializmu še rasla, kakor bo sploh dostojanstvo človeka prišlo šele v brezrazredni družbi do polne veljave. Seveda imamo razne vrste avtoritete. Marksistični odnos do avtoritete lahko spoznamo v Engelsovem članku, v II. knjigi Marx — Engelsovih zbranih del. Tudi vezanost na družino bo v socializmu nujno rasla, seveda tem bolje, ker se bosta v daljni bodočnosti družinski in družbeni interes res zelo zblížala. Kar se pa tiče odgovornosti staršev do otrok, lahko pričakujemo samo brezprimeren porast tudi individualne odgovornosti in individualne očetovske in materinske ljubezni do otroka, celo tako, da bo prvič v zgodovini vsak otrok že pred spočetjem res zaželen. Danes ga često prinaša slepi spolni nažon ojetu, ki beži pred odgovornostjo. Socialistično sočustvovanje odklanja prikriti napad na lepoto družinske povezanosti, na njeno toploto in zaupljivo tovariško področje, če se pravi grdim, oportunističnim odnosom, da so familiarni. Družina ima svojo socialistično bodočnost prav v tem, da bo človeka obogatila s še globljimi čustvi do najbližjih, ne da bi ga zato odtrgala od slehernega človeka ne glede na spol, raso in narodnost. Seveda človek svojih dolžnosti do brata in sestre, žene ali otroka ne bi čutil kot breme, ampak kot normalno čustvo. Samo današnji človek seveda tudi iz objektivnih razlogov, zaradi siromaštva, zaostalosti itd. — lahko smatra dolžnosti do družine in družbe kot breme. Brez dvoma bo v bodočnosti družba prevzemala vedno več družinskih, posebno ekonomskih funkcij na sebe. Toda naj še toliko pomaga družini, odgovornost za vzgojo lahko s starši samo deli, kajti očetovska in materinska ljubezen se ne bo nikdar »socializirala«. Tako družbena kot družinska povezanost bo v socializmu le na višji stopnji. Da bo pa nekoč res tako, moramo danes ustvariti socialistično moralo in slehernega državljana po njenih načelih vzgajati. Samo od sebe, spontano, brez ogromnih vzgojnih naporov ne bo nič. Tu pa moramo izhajati od današnjega stanja. Vse, kar tak razvoj pospešuje, predvsem izgradnja materialne baze in na njej socialistične demokracije, razvijanje vseh znanosti, vse kulture, ki jo je ustvarilo človeštvo, mora služiti obogatitvi človeka.

Neki referent na beograjskem posvetovanju je govoril o propadanju buržoazno patriarhalne družine, ne da bi s črko omenil porajanje novega. Svaril je tudi pred uporabo mentalne higijene, ki da hoče ohraniti staro družino. Toda o mentalni higieni pozneje! Ogromna večina naših družin so družine delovnih ljudi, ki so ustvarili našo revolucijo; njihov razvoj nas vendar najbolj zanima in ta je progresiven, tu se ustvarja ono novo, ki prav s tem odpravlja staro. Izražajmo se sploh, kadar gre za kulturo, za zgodovinski kapital, kot za družino itd., pozitivno in manj negativno! To ni formalizem. Vse ogromno bogastvo življenja prihaja tako do mnogo konkretnjšega izraza. Kadar rušimo staro, se zavedajmo, da lahko v trenutku zrušimo tudi dobro, kar so ljudje gradili stoletja. To velja prav posebno za družino. Pravzaprav tu ni kaj podirati. Če smo mesto cerkvenega uvedli civilni zakon, smo šli le korak naprej. Ko gre za razvezo, smo le za podiranje tega, kar je že podrt. Ves naš

ponos, naš cilj pa je višja oblika družine, katere trajnost počiva na socialistični vzgoji. Namesto starih, prisilnih oblik družbene povezave ljudi ustvarjamo nove, boljše, prostovoljne in prav zato trdnejše odnose!

Ko se izražamo pozitivno, konkretno, ustvarjalno, se najbolje izognemo nevarnosti, da ustvarimo meglo in zmedo v glavah. Prav v vprašanju družine in odnosov med spoloma imamo zgodovinske izkušnje po Oktobrski revoluciji. Čeprav je bil Lenin osebno — in se je tako izrazil — v vprašanju zakona, družine, ljubezni in kulture mnenja, da je tu ves poudarek na graditvi in ne na podiranju, so se mnogi vodilni državni in partijski voditelji izražali drugače. Nihče ni bolj primeren, da nam posreduje izkušnje s tega področja, kot Kurskij, ki je bil 10 let minister pravosodja. Prišel je po 8 letih delovanja prvega Kodeksa o zakonu in družini do sledečega zaključka: »Nujno moramo vzgajati mladino, na vsak način podpirati strog odnos do spolnih vprašanj pri naši mladini, to je nesporna resnica. Toda to ne gre po zakonski poti, pa naj uvedemo še tako strogo registracijo zakona« (str. 182.). Paragraf in socialistična morala se morata ujemati, paragraf naj vsaj ne ovira razvoja socialistične morale, moral bi jo pa seve pospeševati. Toda, kako je bilo z vzgojo in z »nesporno resnico?« Sam Kurskij je izjavil 1919. leta, da je sovjetska oblast razrušila tlačansko družino in da namesto tlačanske prihaja svobodna družina in se uvaja družbena vzgoja otrok. Ta svoboda se je v praksi pojmovala tako, da so našli leta 1923 70 000 do 100 000 neregistriranih zakonov (165). Sama vlada je absolutizirala svobodo tako daleč, da je z dekretom dovolila, da sme vsak zakonec tudi registrirani zakon razbiti s čisto navadno enostransko prijavo razveze. Neregistrirani zakon, ki po našem pojmovanju sploh ni zakon, ker ne priznava potrebe družbene evidence, pa je dobil imel faktičnega zakona. Sam Kurskij pravi o njem, »bil je torej zakon, bili so otroci, potem pa je oče zapustil mater, ki je zahtevala alimente« (166). Lahko si mislimo, kako si je želel tak oče raj, kjer »ne bo ne alimentov, ne sklepanja zakona in kjer bo kolektivna vzgoja otrok« (155). Da se bo vprašanje družine v daljni bodočnosti res drugače reševalo kot danes, to je seve res, toda neizpodbitna in danes skrajno aktualna resnica je, da bodo ti odnosi v komunizmu zgrajeni na onem, kar je danes in kar bo jutri najboljše, a to so za zdaj socialistična družina in, če že ne more biti drugače, tudi alimenti. Kar se pa toliko opevane in zlorabljene kolektivne vzgoje tiče, mislim, da je treba pribiti, da je vzgoja vedno bila tudi kolektivna in ne samo družinska ali individualna. Le proporc se menja. Kolektivne bo vedno več, toda tudi individualna oziroma družinska bo ostala, kvaliteta obeh pa naraščala. Nikdar ne bo odmrla individualna in družinska odgovornost do otrok, pa če bo družba še tako kolektivna, kajti kolektiv bo vedno sestavljen iz posameznikov. Pretiravanje v poudarjanju podiranja in nevzgojno in nekritično hvalisanje svobode, a ne tudi njene druge plati, dolžnosti, je seveda dovedlo do absurdā. Tako je sam Kurskij izjavil leta 1926, da izdajajo »nov Kodeks, da bi še bolj zavarovali interese matere in posebno otrok« (183). »Ta novi Kodeks pripisuje velik pomen registraciji zakona.« (185). Želim s točnim citatom opisati, do kam se je povzpela socialistična misel o družini konec 1926. leta: »Registracija zakona zelo resno varuje soproge in državo težkih posledic, ki lahko nastanejo pri istočasnem zakonu z več osebami. Takih garancij neregistrirani zakon ne daje« (185). Drugi citat: »Razume se po sebi, da le registracija zakonov lajša zaščito interesov države, kot tudi osebnih premoženjskih

interesov oseb, ki stopajo v zakon« (186). Vse sodobne države so odpravile mnogoženstvo, v »faktičnem zakonu« pa je torej bilo faktično legalizirano. Toda danes po nadaljnjih 30 letih družbenega razvoja nas interesi »države« in »premoženjski« interesi zakoncev ne morejo posebno ganiti, ker gre pri socializmu za mnogo višje etične vrednote. S »težkimi posledicami« mislimo danes predvsem podcenjevanje prvič osebnega dostojanstva vsakega človeka in drugič nespoštovanje socialistične družbe, ki preko svojih državnih in še prav posebno preko družbenih organov bedi nad materialnimi in še bolj nad moralno-političnimi pogoji za napredek družbe.

Pri nas ni bilo nikdar izenačevanja konkubinata z zakonsko zvezo, sklenjeno pred ljudsko oblastjo. Ta slednja je dobila v zakonu vso moralno podporo. Nedoslednost najdemo bolj v tem, kar ni rečeno, kot v resnicah, ki jih govorimo. V vprašanju razveze nismo dovolj storili, če jo pod določenimi pogoji dovoljujemo. Izenačenje pravic nezakonskega otroka z zakonskim, odprava sodnega preganjanja žene zaradi splava itd. je lahko samo izhodišče za zares socialistično zdravstveno, vzgojno in kulturno akcijo. Da, nujno moramo vzgajati mladino, to je nesporna resnica tudi danes, še mnogo bolj kot pred 30 leti! Toda vse težišče je treba položiti, brez kakega moraliziranja okrog »strogega odnosa do spolnih vprašanj pri naši mladini«, na pozitivno stran v družbenem procesu, na nove socialistične družbene odnose, ali kar je sinonim, na socialistično moralo, ki jo proučuje etika. V tem ko Sovjetska zveza sploh nima nobene katedre za predmet etike, je stanje pri nas pomanjkljivo. Življenje nas bo prav gotovo prisililo, da bomo odpravili neko podcenjevanje socialistične etike, ki se izraža tudi tako, da se vse preveč pričakuje od materialne stimulacije. Res, nje absolutno ne smemo podcenjevati, saj je začetek progressa vsake družbe v razvijanju proizvodjalnih sil. Toda dolarska stimulacija ali gonja za dolarjem blesteče dokazuje, da je to le baza, na kateri se šele lahko razvija borba za socializem. Razvijati moramo socialni čut, smisel za enakopravnost, odgovornost slehernega človeka do sočloveka, čast, da skušaš družbi čim več dati in biti skromen v zahtevah do nje. V nekem smislu je ta boj za socialistično pojmovanje dolžnosti do družbe v nasprotju z dinarsko stimulacijo. To velja seve predvsem za tiste, ki družbi lahko mnogo dajo. Pa tudi za skromnega delavca velja isti princip, isti ideal socialističnega človeka. Zadnje čase so začeli take družbené parazite ali izkoriščevalce, ki hočejo živeti z malo dela na račun družbe, psovati na nov način kot »sociale«. (Bořba 15. I. 1957.) Neki vaški knjižničar si je namreč določil tak honorar, da je stalo posojanje knjige od police do bralca 100 din. Socializem, tovarišstvo, družina pa so vendar za nas socialiste tako lepi pojmi, da jih prav gotovo ne moreš podcenjevati. Toda gre seve za stvar. Vse težišče naših naporov moramo koncentrirati na pozitivne družbene naloge, na nova pojmovanja časti, pravičnosti, socialnosti itd. Zato se absolutno ne moremo zadovoljiti s frazo o enakopravnosti nezakonskega in zakonskega otroka, ampak se moramo boriti za nov socialistični, resni odnos do dolžnosti do sočloveka, še prav posebno do lastnega otroka. S tako vzgojo bomo kar mimogrede rešili tudi vprašanje splava, razveze, nezakonskega otroka itd., ko bomo namreč ustvarjali socialistične družbene odnose. Vsak lahkomiseln odnos do gornjih vprašanj pa je asocialen in antisocialističen. Torej socialistični odnosi med ljudmi povsod in vedno, to je tudi edino pravilna socialistična spolna vzgoja. Če govorimo o spolnem problemu, potem lahko trdimo, da je

edino znanstveno obravnavanje vprašanja, če ga obravnavamo v luči znanstvenega socializma, saj je spolno vprašanje del socialnega vprašanja. Za nas so temeljnega pomena odnosi med spoloma kot sestavni del odnosov med ljudmi sploh. Načelno je to vprašanje znanost rešila tako temeljito, da lahko njene rezultate samo populariziramo in v podrobnostih razvijamo dalje. Pri tem nam lahko seksologi, ki jim je predmet spol, spolni organ, spolni nagon itd., brez dvoma nudijo neka koristna spoznanja. Toda ker gre za človeka in ne samo za spol, zato nam ekstremno samo na spolni nagon ozko specializirani strokovnjaki lahko ustvarijo pravo zmedo in nas speljejo s poti vsestranskega proučevanja v luči živega znanstvenega socializma. Ponovno moramo pribiti, da nas zanima predvsem človek in pa odnosi med ljudmi, tako proizvodni kakor tudi vsi ostali družbeni in ne samo biološki odnosi. Kakor je vsak profesor zaljubljen predvsem v svoj predmet, tako vidijo mnogi seksologi le spol, spolne organe in njihovo »izžarevanje«, tako da na človeka kot »družbeno bitje« kar pozabljajo. To velja za seksologe, ki so ali hočejo biti samo biologi. In takšnim mojstrom svoje ozke stroke je delno uspelo, da so začeli pri nas dajati spolnemu vprašanju zmaličen, asocialni karakter. Mislim, da se bodo mnogi z mano strinjali, da smo celo na prvem posvetovanju preveč poudarili seksualni, torej biološki pomen vprašanja na škodo socialnega. To porazno dejstvo nedvomno potrjuje uspeh seksologov, da začenja že »Politika«, največji organ SZDLJ — propagirati seksualno vzgojo v smislu biologov.

Nosilec take seksualne »vzgoje« pri nas je prof. Kostić, ki ugotavlja 12. I. 1957 v »Politiki«, da se pri nas zadnje čase mnogo govori o seksualni vzgoji, da »smo najtežji korak napravili, ko smo prišli v glavnem do soglasja o potrebi seksualne vzgoje«. Res je, da se čutijo kar mnogi poklicane, da nas rešijo te »praznine«, ki da je doslej mučila naše narode in posebej našo mladino. Res je pa seveda, da ni treba odkrivati Amerike; seksualna vzgoja je vedno bila, premalo pa je doslej bilo socialistične. V Evropi je imelo monopol na tako vzgojo krščanstvo, kar vsakdo ve; in vsakdo tudi ve, kakšna je bila ta vzgoja. Vprašanje je samo — in absolutno nobenega drugega vprašanja ne more biti v deželi, ki se bori za socializem — kako dosedanje vzgojo, ki so jo uživali naši narodi, vzdigniti na višjo, na socialistično stopnjo? Samo popoln slepec lahko trdi, da takih naporov naše pedagogike in naših najnaprednejših staršev ni bilo. Seveda, če se omejimo samo na predmet seksus, potem pridemo do prav čudnih zaključkov, do pravih absurdov.

Ker je stopil prof. Kostić iz ozkih okvirov »Medicinske knjige«, kjer je objavil svojo seksualno vzgojo, pred najširšo javnost z vprašanjem, »kako daleč se je prišlo s seksualno vzgojo«, moramo javni delavci socialističnega svetovnega nazora povedati, da se s tako seksualno vzgojo ne strinjamo.

S svojega ozkega in neverjetno doslednega samo biološkega aspekta deli avtor zgodovino družbe na dva dela, ne recimo na razredno in na brezrazredno, ampak na seksualno-nevzgojeno družbo (str. 21), to je vse do pojava sodobnih meščanskih seksologov, in na bodočo družbo seksualno vzgojenih ljudi (305), ki bodo imeli tudi nekaj socialističnih lastnosti. Tako bi n. pr. imeli možje, ki jim bo, glede seksusa, hormonov, izžarevanja, spočetja itd. vse jasno, spoštovanje do žene. Čemu torej razredni boj za socializem, seksualno moramo prosvetliti človeka, seksualno ga vzgajati! Kajti avtor pravi: »družba seksualno

vzgojenih ljudi bo srečnejša in zadovoljnejša, pot k njenemu napredku lažja in pravilnejša. V boju za boljše življenje bodoči človek ne bo grešil kakor današnji, ki želi druge obvladati, a ne pomisli, da bi obvladal in ukrotil sebe. Izhajajoč od sebe bo bodoči človek popravljaj druge«. Neke nove vrste utopični socializem torej: brez politične borbe proletariata bi prišel človek po seksualni poti v bodočo družbo.

Nekaj takšnega kar pozna ekonomika — da smo pravični — pozna tudi avtor, vendar spolnost mu je nad vse! Kajti ozdravitev človeštva bo prišla skoz ozdravitev ljudske spolnosti v okviru in v zvezi z rešitvijo ekonomskih vprašanj družbene ureditve« (304). Torej človeštvo je bilo doslej bolno, in sicer seksualno bolno, seksologi pa prinašajo ozdravitev ob asistenci ekonomistov! Avtor ponovno proglašja seksološko stališče za najuniverzalnejše s trditvijo, da »ima vedno pred očmi a k s i o m ; če ni vse spolno, je skoro vse zaradi spolnega« (304). Avtorja ne moti kontradikcija v trditvi, češ da so bili doslej vsi starši »konstraseksualno« vzgojeni, pa vendar niso ostali brez otrok. Kljub temu se avtor muči in piše knjige o seksualni vzgoji, čeprav si »v seksualni vzgoji ljudje nimajo kaj izmišljati, ker jim je glavno in osnovno dano v naravi« (131) itd. Iz citatov se vidi, da so mu družbene znanosti docela tuje (ali neznano področje). S takšno biološko »seksualno pedagogiko« je obračunal pedagog Makarenko, ki je konkretiziral temeljne socialistične vzgojne principe na tem področju in ki bi jih moral poznati vsak naš vzgojitelj, pa tudi zdravnik. Prav med slednjimi je namreč najbolj razširjena freudistična seksologija. Ostaja še vprašanje, v čem imajo taki seksologi vendarle prav? Predvsem moramo res odgovoriti na vprašanje, kdaj mladini pojasniti anatomske, fiziološke in psihološke pojave v zvezi s spolnim zorenjem. To je pa tudi edino pozitivno opozorilo, vtem ko je borba seksologov proti vsaki sramežljivosti in za neko nudistično gibanje neokusna in škodljiva. Če vidijo neki seksologi revolucijo v razgaljanju spolnih organov staršev pred otroki, ker da je to baje »naravno«, in če zanikajo vsako intimno področje, potem naj to delajo kar sami! Za nas je največja revolucija v menjanju družbenih odnosov med ljudmi in torej tudi med spoloma. Bodimo vse bolj socialni in socialistični, a ne vse bolj seksualni!

Največja škoda takih seksologov, ki se na neodgovoren način vmešavajo v vzgojo našega mladega človeka, je v tem, da hočejo z vso silo skoncentrirati njegovo pozornost na seksualno mesto na socialno! Lenin se je silno zgražal nad to »seksualno hipertrofijo«, nad tem večnim brskanjem po seksualnem, kakor da je na svetu res vse samo zaradi spolnega nagona. Take priapistične tendence se pojavljajo po vsaki vojni. To je negativen pojav. Že pri najbolj primitivnih narodih, piše Malinovski, je veljalo za sramoto, če je bil kak mož stalno spolno razdražen. Ne samo socialistu, vsakemu normalnemu človeku je jasno, da mora biti spolna funkcija podrejena socialni. Pri človeku govorimo zato o spolni ljubezni in ne več samo o spolnem nagonu in instinktu. Ljubezen je za nas šola altruizma, torej sredstvo za socialni napredek. Zaradi tega se moramo energično boriti proti vsaki bučni propagandi neke seksualne vzgoje, ki naj nadomesti socialistično. Ne smemo dopustiti, da postanejo seksualni problemi, posebno pri mladini, središče vse pozornosti, namesto zdravega izživljanja vse osebnosti in vseh njenih funkcij, posebno onih, ki človeka dvigajo nad žival. Ne smemo končno dopustiti, da postane v naši socialistični vzgoji staršev seksualni problem najvažnejši, kar se lahko zgodi le na škodo celo-

vite vsestranske vzgoje socialističnega človeka. S tem smo se že dotaknili zadnjega problema, ki se mi zdi na naši jugoslovanski poti v socializem prav danes posebno aktualen.

Kljub temu da smo danes v marsičem na čelu narodov za resničen demokratični in rekel bi zgledni socializem, vendar spet marsikje obupno zaostajamo za drugimi razvitimi narodi. Brez dvoma je to normalno, da drugače biti ne more. Toda prav to spoznavanje nam nalaga dolžnost, da zelo mnogo delamo, da se povsod in pri vseh učimo, da premagamo vsak sektaški strah pred »tujimi vplivi«, da oboroženi z vsemi znanostmi, seveda predvsem z marksizmom, skušamo iz vseh znanstvenih strok izluščiti resnice in jih za naše potrebe predelati. Drugače izraženo, mobilizirajmo vse mogoče strokovnjake, postavimo vse znanstvene panoge v službo izobraževanja in vzgajanja staršev! Neki tovariš nas je svaril sicer do neke mere pravilno pred tendenco mentalne higijene, ki da hoče konservirati staro patriarhalno družino, a je pri tem pozabil, da pri nas — seveda ob vsaj minimalni socialistični borbenosti in doslednosti — taka tendenca ne more priti do izraza, a da nam mentalna higiena z lepimi znanstvenimi pridobitvami lahko zelo pomaga pospešiti zdravstveni in tudi družbeni napredek. In isto velja za vse znanosti, za vse znanstvenike vseh svetovnih nazorov.

Seveda moramo tako stališče podrobneje utemeljiti. Prvič gre tu za problem svobode znanosti, svobode razpravljanja, ki edina lahko rodi res množično iniciativo, drugič je mogoče nuditi ljudstvu največje bogatvo znanja in znanstvenih resnic le tedaj, če se učimo tudi pri drugače mislečih. Šele v življenjski praksi se namreč kaže, katere ideje so pravilne ali zdrave, katere pa niso. Vsi vemo, kako veliko škodo je napravil socializmu kult osebnosti in dogmatiziranje in absolutiziranje nekih relativnih resnic. Ker ne podcenjujemo druge nevarnosti, nekritičnega eklekticizma, zato poudarjamo ogromno važnost sistematičnega študija znanstvenega socializma. Toda tudi znanstveni socializem lahko postane fraza in celo etiketa za čisto nesocialistične pojave, če ne temelji na ogromnem bogastvu dejstev, ki ga je zbralo vse človeštvo. Stalinizem kot zgodovinski primer dogmatizma in sektaštva ima med drugim tudi ta koren, da prezira znanost, dognanja in izkušnje ljudskih množic izven svojega tabora. Spomnimo se samo, kakšen je bil in deloma še je njegov odnos do pozitivnih pridobitev naše družbene preobrazbe!

Izobraževanje in vzgoja staršev je pravzaprav le sestavni del naših naporov za izobrazbo odraslih in seveda vsega ljudstva v duhu socializma. Na maksimalen uspeh pri prevzgoji vzgojiteljev naše mladine lahko računamo samo, če jim damo vsestransko globoko znanje, kar pomeni vsaj najosnovnejše rezultate vseh znanosti, poudarjam, vseh brez razlike. Dalje moramo vedeti, da bo ogromna večina, ki se želi otresti zaostalosti in spoznati resnico, sprejela z vso ljubeznijo znanstveni socializem kot svoj življenjski in svetovni nazor, če bomo vedeli spoštovati pozitivno tradicijo. Kdor tega ne zmore, ne spoštuje človeka! Zato moramo imenovati stališče, ki prezira vso dosedanjo spolno in družinsko vzgojo ali jo celo kratko malo zanika, zelo plitko in manjvredno. Pa če je ta vzgoja doslej krščanska, je pač bila, napravimo jo danes, ko dozoreva socializem, socialistično! Če je bila cerkev za monogamijo, smo tudi mi zanjo, samo za boljše, brez hinavščine in brez bordelov, za višje, lepše oblike sožitja med

ljudmi. Če so se v preteklosti razvile neke kulturne navade, jih bomo samo obogatili, a ne osiromašili. Absolutno ni samo neka taktika, če postavljamo pred našega človeka v prvi vrsti pozitivne ideale socializma, a se odrekamo n. pr. surovi brezbožni propagandi, kot jo je izvajal nekaj časa Stalin. Smo za svobodo, naše žrtve pričajo, koliko nam je draga resnična svoboda. Toda nikdar nismo dovolili anarhije v družbenih stvareh, da bi smel poljubni soprog svoj zakon enostavno odjaviti. Naš ponos je, da damo ves poudarek pozitivnim idealom. Naši znanci, pa tudi ostali svet nas bo sodil po pozitivnem skladu v znanstveno, socialno kulturno in moralno zakladnico človeštva. Te vrednote moramo poznati, da bi jih mogli pravilno ceniti in dalje razvijati. Naša največja vrednota je boj za socialistične, tovariške odnose v proizvodnji in vsepovsod drugod. Če hočemo vkljub neugodni klimi za take odnose, t. j. kljub naši relativni revščini, vendar kaj znatnega doseči, moramo maksimalno zaposliti našo zavest, naš subjektivni faktor. Organizirati moramo vsesplošno razpravljanje, borbo mnenj na podlagi bogatega znanja. Hruščev je nekoč zapisal, da je treba širiti vse prirodne vede, družbenim vedam pa je hkrati določil vlogo sredstva (dekle) v protireligioznem boju. Takšnemu mišljenju nasprotujemo z našo iz prakse zraslo teoretično pravilnejšo, človečansko pa mnogo globljo mislijo, da naj vse znanosti, ne samo prirodne, ampak še prav posebno družbene vede, ki jim je predmet človek, služijo bogatitvi človeka, njegovi sreči, njegovemu plemenitenju, njegovi socialistični preobrazbi. Tak je osnovni cilj vseh znanosti, iskati in odkrivati resnico! Naloga znanosti je lahko le indirektno negativna, n. pr. naloga kemije, da pobija alkimijo, njena pozitivna naloga pa, da odkriva nove koristne predmete človeku za uporabo. Če bomo tako učili naše starše v vseh znanostih, nam bismarkovski kulturni boj kar mimogrede odpade in lahko mobiliziramo vse naše ljudi, ne glede na njihove svetovne nazore in ne glede na vse predsodke, ki jih še imajo, za naše pozitivne cilje. Hitrost določamo ne samo z motorjem, ampak tudi z izključitvijo zavor. Primitivna, surova antireligiozna borba lahko socialistično preobrazbo le zavira. Ta filozofija pa pomeni še nekaj več. Ne smemo učiti naših staršev samo verbalno socialistično. Bolj kot kjer koli drugje imamo v praktičnem družinskem življenju in v aktivnem družbenem delovanju v komuni kot v širši družinski skupnosti priložnost, da s socialističnim življenjem, dejanjem in zgledom krepimo družino in pospešujemo njeno socialistično preobrazbo.

Želim na koncu poudariti, da drobno delo vseh naših tisočev in tisočev delavcev na področju družinske vzgoje zasluži že doslej priznanje. S pravilnim socialističnim pojmovanjem odnosa družine do skupnosti in z optimističnim gledanjem na perspektivo družine bomo imeli vedno boljše uspehe.